

ŠPORTSKO DRUŠTVO PRIMORJE 08 SLAVI
STO GODINA POSTOJANJA

Korijeni riječkog športa

USPRKOS POVREMENOM UKLJUČIVANJU DRUGIH ŠPORTOVA U ŠPORTSKU OBITELJ VICTORIJE ODNOSNO PRIMORJA NAKON DRUGOG SVJETSKOG RATA, OSNOVNA DJELATNOST KLUBA BILA JE I OSTALA VEZANA UZ VODU. U PLIVANJU I VATERPOLU, ŠPORTOVIMA PO KOJIMA JE KLUB POZNAT I DALEKO IZVAN HRVATSKIH GRANICA, NJEGOVI SU ČLANOVI OSVAJALI ODLIČJA I NA NAJVEĆIM NATJECANJIMA

Piše **Boris Perović**

Športsko društvo *Primorje 08* danas je časni starac u najboljim godinama. Cijelo je stoljeće iza najstarijeg riječkog kluba, ali on je i dalje poput mladića, kakav je bio i kad su mu udareni temelji, 1908. godine.

Preživjeli su *Victoria* i njezin nasljednik *Primorje* burna razdoblja, brojne povijesne turbulencije, ali ih ništa nije moglo pokolebati u osnovnoj ideji: širenju športa, ali i nacionalne svijesti među hrvatskim narodom u Sušaku i Rijeci. Upravo zbog čvrstog stava da ustraju kad je najteže, bez primisli na predaju suparnicima u bazenu i izvan njega, "viktorijaši", odnosno "primorjaši" nakon Drugog svjetskog rata, dočekali su svoj veliki jubilej koji ih svrstava u velikane hrvatskog športa.

Obrana nacionalnog osjećaja

Victoria je osnovana u okolnostima koje joj nisu bile naklonjene, u godinama kada je u Sušaku bilo prilično hrabro dičiti se hrvatstvom i promovirati nacionalne osjećaje autohtonog stanovništva Hrvatskog primorja. Povijest bilježi da je Rijeka krajem XIX. stoljeća bila grad velikih suprotnosti zbog suživota različitih nacionalnih skupina, razdijeljenih političkim interesima. Hrvati, Mađari i Talijani tražili su i u športu i u športskom natjecanju pomoć u širenju različitih oblika društvenog i političkog prestiža. Jer, šport nije mogao ostati imun na znatne razlike među narodima pa su športaši tih godina - osim što im je cilj bio pobijediti suparnika na terenu - imali zadatak obrane svog nacionalnog osjećaja.

Hrvatski športski klub *Victoria*

Sušački su se gimnazijalci, aktivni u raznim sušačkim klubovima, najviše nogometnim, s obzirom na takva društvena kretanja, željeli organizirati u vlastitu športsku udrugu. Inicijatori osnivanja novog kluba bili su srednjoškolci Kukla i Haramija, a sastanak na kojem su 1908. godine udareni temelji *Victorije* sazvaio je Romano Prestini. Zamisao o osnutku kluba prihvaćena je s oduševljenjem, a kao "kumovi" imena spominju se Toni Medanić i Stipe Mateljan, koji su ga odabrali po starorimskoj božici pobjede. Klupske boje očitavale su nacionalni karakter kluba: crvena i

bijela bila je boja praške Slavije, a Česi su uzeti kao uzor jer su se borili za nacionalnu nezavisnost protiv Austro-Ugarske, baš kao i Hrvati.

Svoju prvu utakmicu *Victoria* je igrala protiv sušačkog *Velebita*, a nakon startnog 0-3 poraza uslijedile su pobjede protiv *Hrvatskog sokola*, 7-0, i karlovačke *Olimpije*, čak 12-0. Klub je privlačio mnogo mladih, uskoro više nije predstavljao samo gimnazijalce kao pri osnutku, pa je 1910. godine preimenovan u Hrvatski športski klub *Victoria*.

Udarili temelje današnjem stadionu *Rijeke*

Nerijetko su mladi sušački Hrvati za nogometne suparnike imali talijanske i mađarske igrače iz brojnih gradskih klubova, a pobjede protiv njih bile su mnogo više od športa. Treniranje i igranje utakmica na sušačkom Gimnazijskom trgu više nije zadovoljavalo sve više "viktorijaša" pa su rješenje našli u preuređenju kamenoloma na Kantridi, čime su udarili temelje današnjem stadionu *Rijeke*.

Početni entuzijazam pokrenuo je razvoj i drugih športova unutar *Victorije* te se tako tijekom godina bilježe natjecanja u rukometu, hazeni, kuglanju, mačevanju, tenisu, boksu, atletici, košarci, planinarstvu, skijanju i, naravno, plivanju i vaterpolu. Na ozbiljnost u pristupu športu u prijeratnom Sušaku ukazivalo je povezivanje s Hrvatskim športskim savezom. Nažalost, nezavidno financijsko stanje nije dopuštalo *Victoriji* pretjerano širenje aktivnosti, a i nadolazeći su vjetrovi rata sužavali ambicije.

Uređenje prvih plivališta

Plivanje je u Rijeci imalo tradiciju i prije osnutka *Victorije*, od početka XX. stoljeća, zaslugom Mađara, Austrijanaca i Talijana. Prva plivačka priredba u Sušaku održana je 1912. godine na kupalištu "Strauss" na Brajdici, nakon uspjele smotre pedesetak plivača u riječkoj luci. Plivalo se od mora do obale na dionicama 200 i 400 metara, slobodnim stilom. Josip i Adolf Strauss sagradili su morsko kupalište na delti Rječine još 1899. godine, kasnije su ga proširili, uredili i ogradili mrežom. Kupalište je 1906. godine od njih otkupio Ante

Jedan od osnivača plivačke sekcije *Victorije*, Rudi Reš (sjedi na gredi u sredini), na kupalištu "Reš" 1914. godine

Lijevo:
Sušačko gradsko
kupalište "Strauss"
1919., poprište prvih
plivačkih natjecanja

Dolje:
Nogometna momčad
Victorije po osnutku
1908. godine. Drugi
slijeva stoji igrač i
kapetan momčadi
Romano Prestini

Baćić te ga 1912. prodao Gradskom poglavarstvu. Tako su Brajdica i Sušak dobili Gradsko kupalište. Na Pećinama je početkom XX. stoljeća niknulo još nekoliko kupališta, poput onog u posjedu braće Sabljčić, zatim "Klotilda" u vlasništvu porodice Reš, a potom i kupalište Hotela Jadran.

Prva javna plivačka i vaterpolska utakmica

Jednog od sinova vlasnika "Klotilde", Rudolfa Reša, plivanje je sve više zaokupljalo pa se čak usudio sudjelovati i na natjecanjima koja su organizirali Mađari i Talijani. Zahvaljujući i njemu, *Victoria* je 1. srpnja 1914. osnovala svoju plivačku sekciju, čime su udareni temelji budućoj aktivnosti današnjeg stogodišnjaka. Prvi referent sekcije bio je Đorđe Banjanin, a Rudolf Reš prihvatio se uloge prvog trenera. Prva javna plivačka i vaterpolska trening-utakmica održana je 10 dana nakon osnivanja kluba. Na programu su bile discipline 100 metara slobodno, 100 metara prsno, 100 metara leđno, 400 metara slobodno i štafeta 4x50 metara. Nažalost, rat je prekinuo razvoju športa u Sušaku, a 26. srpnja 1914. prestalo je svako *Victorijino* djelovanje - proglašena je mobilizacija.

Vrijeme je mjereno budilicom

Krajem 1918. godine, nestankom Austro-Ugarske, nad Rijekom je zavijorila hrvatska zastava, a vlast je preuzelo novoosnovano Narodno vijeće. *Victoria*, koja je i prije rata bila najjači športski kolektiv u gradu, dobila je ključnu ulogu u okupljanju mladih, a Privremeni odbor zadaću što bržeg sređivanja unutrašnjih prilika u klubu te omasovljenje članstva. Redovna godišnja klupska skupština održana je 6. travnja 1919. godine. Na njoj je odlučeno da *Victoria* postane "jugoslavenski športski klub". Za predsjednika je izabran dr. Vinko Mikuličić, potpredsjednik je postao Ante Margan, a tajnik Nikola Bošković.

Prvo poslijeratno plivačko natjecanje održano je na kupalištu "Klotilda" 3. kolovoza 1919. godine i tom je prilikom u Sušaku prvi put razvijena jugoslavenska zastava. Plivalo se u neomeđenim prugama, od jedne grede u moru, bez okretišta, a vrijeme je mjereno budilicom. Vaterpolo se igrao nogometnom loptom, na neograđenom igralištu, s vratnicama sastavljenim od tavalona, dviju okomitih letvi i poprečnog konopca umjesto prečke.

Plivači nositelji polovice državnih rekorda

Potvrda kvalitetnog rada s plivačima stigla je vrlo brzo, dvadesete godine razdoblje su velikih uspjeha *Victorije* koja je do 1926. godine bila stalni državni prvak u plivanju. Već u Parizu 1924. godine *Victoriju* su zastupala trojica olimpijaca - Vlado Smokvina, Tilko Venturini i Ivo Arčanin. "Viktorijaši" su 1924. godine bili nositelji polovice državnih rekorda, isplivali su čak osam najboljih državnih rezultata u ukupno 16 disciplina, koliko ih je bilo u to vrijeme.

Klub je 1923. godine ostao bez svog najsvestranijeg člana. Rudi Reš se zbog poslovnih obveza preselio u Dubrovnik, gdje je nastavio popularizirati plivanje i vaterpolo i jedan je od osnivača *Juga*. Usprkos povremenom uključivanju drugih športova u športsku obitelj *Victorije*, odnosno *Primorja* nakon Drugog svjetskog rata, osnovna djelatnost kluba bila je i ostala vezana uz vodu. Plivanje i vaterpolo športovi su po kojima je klub poznat i daleko izvan hrvatskih granica, u kojima su njegovi članovi osvajali odličja i na najvećim natjecanjima. Uz plivanje i vaterpolo te kasnije priključeno sinkronizirano plivanje, *Primorje* je dočekalo svoj stoti rođendan s pogledom u drugo stoljeće uspješnog djelovanja.

Literatura

- Defilipis, Z. (1968). *Victoria - Primorje 1908.-1968*. Rijeka: PK Primorje
- Mijan Drušić, J. (1970). Pregled razvitka nogometa u Rijeci i Sušaku. *Povijest sporta* 1 (3), 259-261.
- Nehajev, I. R. (1978). *Victoria - Primorje 1908.-1978*. Rijeka: PVK Primorje